

39. Herziening van eenige artikelen der wet tot regeling van het lager onderwijs enz.

van dezelfde partij ook vroeger buiten den strijd, is gezegd, zal dit moeten erkennen; de heer van den Biesen heeft in zijn Nota tal van voorbeelden aangehaald, waarvoor hij ons aller dank verdient en die ik nu niet verder behoef te bespreken. Ik heb de vaste overtuiging, Mijnheer de Voorzitter, dat, wanneer deze wet in het *Staatsblad* komt en eenige jaren zal hebben gewerkt, dan allen, die het er alleen om te doen is, dat er goed onderwijs worde gegeven, dit Ministerie voor deze wet dankbaar zullen zijn. Van liberale zijde wordt echter ook zonder ophouden betoogd, dat deze wet, waardoor het aantal leerlingen op de bijzondere scholen zal stijgen, en ook het aantal dier scholen zal toenemen, zeer verderfelijck zal werken, omdat de volkseenheid daardoor zal worden geschaad en overal onverdraagzaamheid zal worden gekweekt. Dit, Mijnheer de Voorzitter, is weder één der middelen van bestrijding, die als zooveel anderen daaraan worden geworpen zonder nadere adstructie en zonder eenig bewijs. Van Regeerings- en andere zijde is herhaaldelijck aange-toond, dat juist de vrijheid de meeste verdraagzaamheid kweekt, en dwang leidt tot onverdraagzaamheid. Dat de kinderen ook op de school zouden leeren, dat er verschillende godsdiensten zijn, dat zal hun niet schaden, want ook buiten de school, in het huisgezin en elders, zien en hooren zij hetzelfde. Wanneer men meent, dat de openbare school met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen daartegen een wapen zou zijn en dit zou wegnemen, dan heeft de ondervinding genoeg het tegen-deel bewezen. Nooit is er misschien meer onvdragzaamheid geweest dan toen de openbare school als alléén heerschende meesteres den scepter voerde.

Wanneer onze geachte mede-afgevaardigde, de heer Rengers in de vorige zitting zeide:

„Ik durf thans zeggen dat ik namens de liberalen van alle schakeeringen spreek, indien ik beweer, dat wij ons die hooge verplichting: de bevordering van de volksverlichting en de wetenschap in alle kringen der maatschappij, niet zullen laten ontnemen, dat wij daarvoor zullen blijven strijden, en dat wij alle aanslagen die daarop zullen worden ondernomen, zullen afweren met het zeggen: wij mogen die taak niet prijs geven, wij zullen het niet, en wij willen het niet”, dan durf ik hem vooreerst te zeggen dat die taak zooals hij haar omschrijft, de taak is van alle partijen, en moet ik er tegen op komen dat hij die taak vindiceert voor de liberale partij alléén, alsof zij de eenige is die die taak kan uitvoeren; ook hem durf ik te herhalen wat ik zooveel zeide, dat ik hoop dat ook hij, met het oog op de taak zooals hij die omschreef, dit Ministerie voor deze wet dankbaar zal zijn, als zij eenige jaren zal hebben gewerkt.

Ik zeg dit, Mijnheer de Voorzitter, in de onderstelling, dat de heer Rengers dit bedoelt in het algemeen, en dat hij niet van meening is, dat de beveiliging van personen, leven, eer en goederen en beschaving van zeden, bevordering van de volksverlichting en de wetenschap, alles wat hij terecht beschouwt als de taak van den Nederlandschen Staat, alléén mogelijk is door hen die dat willen doen zonder rekening te houden met den godsdienst; door hen, die of elk begrip van godsdienst bestrijden, of het willen doen met een begrip van godsdienst dat zóó vaag is, dat het den naam van godsdienstbegrip zeker niet verdient.

Ware dit het geval, Mijnheer de Voorzitter, dan zou ik moeten zeggen, dat ik de behartiging van die schoone taak van den Staat in de handen zijner partij niet veilig zou achten en die dan alléén voor de Christelijke partijen zou moeten opeischen.

Ik hoop echter van harte, dat de heer Rengers en met hem velen der liberale partij later, na eenigen tijd werking van deze wet, zullen moeten en gaarne willen erkennen dat hun profetieën te zwart zijn geweest, en dat deze wet werkelijk heeft gestrekt tot bevordering van het schoone doel van den Staat, door den heer Rengers geschetst; werkelijk is geweest geen partijwet, maar zooals ze is bedoeld, een wet tot heil van ons vaderland.

Ten slotte moet ik nog een enkel woord antwoorden op de rede van den heer van Houten. Die geachte afgevaardigde heeft weer eenigen twijfel geopperd of de salarissen van de onderwijzers wel in de goede handen zouden komen en niet op allerlei andere wijze zouden worden besteed dan waarvoor zij gegeven worden. De geachte afgevaardigde zeide: wij krijgen wel quitanties daarvan, maar dat acht ik geen voldoende bewijs. Ik kan mij van een liberaal als den heer van Houten niet begrijpen,

dat hij met een dergelijck bezwaar komt en hoe hij alleen bij de kerkelijke onderwijzers met de vraag komt: waar laat gij het geld, dat gij ontvangt en dat gij volgens de wet recht hebt te ontvangen? Waarom wordt alleen aan de kerkelijke onderwijzers verantwoording gevraagd van hun geld en geschiedt dat niet tegenover zoovele andere onderwijzers, die niet gehuwd zijn en hun geld dus op andere wijze besteden dan voor hun huisgezin? Die verantwoording mag evenmin aan de kerkelijke als aan de andere onderwijzers gevraagd worden. Gesteld, dat die kerkelijke onderwijzers hun geld zouden willen besteden ten behoeve van het bijzonder onderwijs, welnu — ik zeg niet dat zij het doen — wie verbiedt het hun? De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft een schrijven aangehaald, dat hij van mr. Westerhout te Amsterdam had ontvangen, waarin deze er op wijst, hoe bij het bijzonder onderwijs werkelijk groot geldgebrek bestaat, zoodat het niet overtollig zou zijn, indien op die wijze daaraan nog wat werd besteed. Maar ik kom op tegen het beginsel van de vraag en ik meen dat die vraag evenmin aan de kerkelijke als aan de andere onderwijzers moet worden gesteld. zij behoeven evenmin als die anderen verantwoording te geven van de wijze waarop zij hun krachtens de wet verdiende geld besteden.

De beraadslaging wordt verdaagd en de vergadering gesloten.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet:

- 1°. tot verhooging van het VIIde hoofstuk *B* der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1905 (190);
- 2°. tot goedkeuring der overeenkomst van ruiling met Bouwmaatschappij „De Eendracht”, te Woerden (169);
- 3°. tot aanvulling en verhooging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1905 (175);
4. tot beschikbaarstelling van gelden, wegens door het Departement van Oorlog gedane verstrekkingen, voor den dienst van 1905 (186);
- 5°. houdende verklaring van het algemeen nut der onteigening ten behoeve van een verbindingsspoorweg tusschen den ontworpen spoorweg van Rotterdam naar 's Gravenhage en naar Scheveningen en de verbindingsspoorbaan om Rotterdam (171);
- 6°. 1°. tot het verlenen van eene nadere Rijksbijdrage aan het Polderdistrict Tielerwaard voor de verhooging van de Waaldijken, in verband met de afsluiting der Heerewaardensche overlaten; en
2. tot aanvulling en verhooging van het IXde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1905 (189);
- 7°. houdende verklaring van het algemeen nut der onteigening ten behoeve van een havenspoorweg naar den Rechter Maasoever te Rotterdam en van de wijziging van den overgang van den spoorweg Amsterdam-Rotterdam over de Delfshavensche Schie (202);
- 8°. tot vaststelling van het slot der rekening van ontvangsten en uitgaven voor Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1900 (22);
- 9°. 1°. verhooging der begroting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1905 (Hoofdstuk I. Uitgaven in Nederland); en
2°. verhooging der begroting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1905 (Hoofdstuk II. Uitgaven in Nederlandsch-Indië) (172).

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

Vastgesteld 30 Mei 1905.

WALLER.
LAAN.
REGOUT.
VAN BEYMA.
VAN WASSENAER VAN ROSANDE.